

نامه‌های دوستان

گردآوری

دکتر محمود افشار

به کوشش

ایرج افشار

www.ketab.ir

- افشار، محمود، ۱۲۷۲ - ۱۳۶۲. Afshar, Mahmoud
نامه‌های دوستان / گردآوری دکتر محمود افشار؛ به کوشش ایرج افشار.
تهران: انتشارات دکتر محمود افشار با همکاری سخن، ۱۴۰۱.
۴۸۰ ص: مصور، عکس، نمونه.
مجموعه انتشارات ادبی و تاریخی دکتر محمود افشار؛ ۶۱. گنجینه آثار دکتر محمود افشار؛ ۱۱.
۳-۵۴-۶۲۲-۷۷۰۶-۹۷۸
فیپا.
چاپ قبلی: بنیاد موقوفات دکتر محمود افشار، ۱۳۷۵.
نماینه.
نامه‌های فارسی -- قرن ۱۴ -- مجموعه‌ها.
Afshar, Iraj
PIR ۴۳۰۷
۸۶۶/۶۲۰۸
۸۹۴۴۹۷۰
سرشناسه
عنوان و نام پدیدآور
مشخصات نشر
مشخصات ظاهری
فروست
شابک
وضعیت فهرست‌نویسی
یادداشت
یادداشت
موضوع
موضوع
شناسه افزوده
شناسه افزوده
رده‌بندی کنگره
رده‌بندی دیویی
شماره کتابشناسی ملی

نامه‌های دوستان

گردآوری دکتر محمود افشار

www.ketab.ir

به کوشش	ایرج افشار
گرافیسٲ، طراح و مجری جلد	کاوه حسن بیگلر
لینوگرافی	صدف
چاپ متن	آزاده
صحافی	فرد
تیراژ	۱۱۰۰ نسخه
چاپ دوم	۱۴۰۳

ناشر

انتشارات دکتر محمود افشار

خیابان ولی عصر، بالاتر از پارک وی، خیابان عارف نسب، کوی دبیر سیاهی (لادن)، شماره ۶

تلفن: ۲۲۷۱۷۱۱۴ دورنما: ۲۲۷۱۷۱۱۵

با همکاری انتشارات سخن

خیابان انقلاب، خیابان دانشگاه، خیابان وحید نفیسی، پلاک ۴۸

تلفن ۵-۶۶۹۵۳۸۰۴ دورنما: ۵-۶۶۴۰۵۰۶۲

تلفن تماس برای تحویل کتاب در تهران و شهرستان‌ها

۵-۶۶۹۵۳۸۰۴

تکمله سوم

کتبی که با بودجه این موقوفات طبع و توزیع می‌شود باید کاملاً منطبق با نیت واقف و هدف وقفنامه باشد. اگر همه تألیفات و مجموعه‌هایی که به قلم واقف منتشر شده و یا می‌شود صددرصد این مطابقت را ندارد به سبب این است که واقف قصد چاپ آنها را با مال خود داشت، ولی زمانی که دارایی خود را وقف عام مخصوصاً برای انتشارات کتب تاریخی و ادبی نمود چاپ کتب خود را هم که دارای همین جنبه‌هاست به عهده بنیاد واگذار کرد.

اما این مجوز آن نیست که تألیفات دیگر را هم از هر نوع که باشد و برسد چاپ نماید. کتب نظم و نثری از گذشتگان یا آیندگان با بودجه آن چاپ خواهد شد که هدف غایی واقف را که ترویج زبان دری و تحکیم وحدت ملی ایران است در برداشته، کتبی که بویی از ناحیه‌گرایی و جدایی‌طلبی و حکایت از رواج زبان‌های خارجی به قصد تضعیف زبان دری و دیگر چیزهای تفرقه‌آمیز و روش‌ها و سیاست‌های فتنه‌انگیز داشته باشد نباید با بودجه این موقوفات طبع و توزیع شود.

نکته دیگر آنکه چون شاید برای چاپ کتب و فرهنگ‌نامه فارسی که دایره مانند یعنی انسیکلوپدی باشد و تاریخ کامل ایران که اوراق زیاد و هزینه بیشتر دارد، درآمد ماهیانه بنیاد کفاف خرج آنها را ندهد می‌توان با اندوخته بانکی این موقوفات چاپ نمود، به شرط آن که اجازه واقف در زمان حیات و موافقت شورای تولیت بعد از ممات یا هرکس و دستگاهی که قانوناً قائم مقام آنهاست باشد.

در تکمله دوم یادداشت واقف، منتشره در جلد سوم افغان‌نامه نگاشتم که کتب و رسالاتی که با بودجه این موقوفات چاپ می‌شود باید منزّه باشد از تحریکات سیاسی، مخصوصاً آلوده نباشد به اغراض سیاسی خارجی در لفافه پژوهش تاریخی و ادبی ایران‌شناسی... و در پایان آن تکمله افزودم بیم داشتم که مبدا چنین رسالاتی سال‌ها بعد از ما نخواست و ندانسته، به وسیله این بنیاد چاپ شود. پس لازم بود که در این یادداشت تذکری داده شود... عمده مخاطب این یادآوری‌ها بنیاد موقوفات خود ماست نه مؤسسات انتشاراتی دیگر که هر یک روش خاص خود را دارد و ما دخالتی در کار آنها نداریم.

تا زمانی که نویسنده این سطور متولی هستم و فرزند دانشمند من، ایرج افشار که به رموز نویسندگی کاملاً آگاه می‌باشد سرپرست انتشارات این بنیاد است، موجبی برای نگرانی نخواهد بود و بعد از ما هم امید است که این روش ادامه یابد؛ ان شاء الله.

فهرست مندرجات

۱۱	یادداشت
۱۷	نامه‌های ادوارد براون (پانزده نامه)
۳۱	نامه‌های سید حسن تقی زاده (پنججاه و دو نامه)
۱۱۵	نامه‌های سید محمدعلی جمال‌زاده (هجده نامه)
۱۴۳	نامه‌های ابوالحسن خان حکیم (دو نامه)
۱۶۳	نامه‌های علی اکبر داور (ده نامه)
۱۸۷	نامه‌های اللهیار صالح (هفتاد و شش نامه)
۲۵۹	نامه‌های دکتر قاسم غنی (پنج نامه)
۲۸۵	نامه‌های محمود فرخ خراسانی (دوازده نامه)
۳۰۳	نامه‌های میرزا محمدخان قزوینی (چهارده نامه)
	نامه‌های سید باقرخان کاظمی (مذهب الدوله)
۳۲۵	(نه نامه)
	نامه‌های دکتر محمد مصدق (مصدق السلطنه)
۳۳۵	(پنججاه و یک نامه)
۳۷۳	چند نامه دیگر
۴۴۹	تصاویر
۴۶۱	فهرست‌های نام اشخاص، اسامی جغرافیایی، نام کتابها و نشریات

چند توضیح اصلاحی و تاریخ عکس‌ها

- صفحه ۲۲ - دکتر محمود افشار و سید حسن تقی‌زاده، خرداد ۱۳۴۸
- صفحه ۱۴۱ - سید محمدعلی جمال‌زاده، خرداد ۱۳۶۹
- صفحه ۱۴۲ - سید محمدعلی جمال‌زاده و سید حسن تقی‌زاده، شهریور ۱۳۳۶
- صفحه ۱۴۴ - چاپ به راست، ردیف ایستاده: محمد انتظام - مصطفی صارم - حبیب‌الله مظفری
ردیف نشسته: ابوالحسن حکیم - پل کتابچی خان - محمود افشار - (نام سید محمدعلی جمال
زاده در این صفحه به اشتباه آمده است.)
- صفحه ۲۷۴ - نامه به خط محمد تقی ملک الشعرا بهارست.
- صفحه ۲۸۲ - ترجمه فارسی نامه دکتر یوسف میر در صفحه ۴۱۷ چاپ شده است.
- صفحه ۳۹۵ تا ۴۰۶ - در مورد نامه‌ها به کتاب سیاست اروپا در ایران (زبان فرانسه) مراجعه شود.
- صفحه ۴۱۰ - مقاله به خط حسین ادیب السلطنه سمیعی است.
- صفحه ۴۱۸ - بعد - در مورد نامه‌ها به ترجمه فارسی کتاب سیاست اروپا در ایران مراجعه شود.
- صفحه ۴۵۰ - (عکس پایین) - مهدی حسن باقی، مهدخت و ایرج و نادر درست است.
- صفحه ۴۵۲ - راست به چاپ: نصرالله فلسفی، سعید نفیسی - ناشناس - ناشناس - محمد علی تربیت -
رئیس فرهنگ گیلان - ناشناس - دکتر محمود افشار - هادی اشتری - علی اکبر افشارگیلانی
(در سال ۱۳۰۵ در رشت)
- صفحه ۴۵۳ - (عکس بالا) - حسن مقدم (علی نوروز) در اکت ۱۹۱۶ در کوهستان Riji سویس
برداشته. شماره (۱) محمود افشار - بقیه ناشناس.
- عکس پایین: راست به چاپ: علی معتمدی - دکتر محمود افشار - ناشناس (رم، خرداد ۱۳۱۲)
- صفحه ۴۵۴ - (عکس پایین) راست به چاپ: پرتو علوی - دکتر محمود افشار - حبیب یغمائی - بزرگ
علوی (۱۳۵۸)
- صفحه ۴۵۵ - (عکس بالا) راست به چاپ: انوشیروان میرزا سالور - دکتر محمود افشار - محسن
مهدوی - ذبیح بهروز
- عکس زیر راست به چاپ: احمد صدر (احتمالاً) - محمود افشار - جواد وثوق - محسن رئیس -
داود پیرنیا - (در سویس حوالی ۱۹۱۸)
- صفحه ۴۵۷ - عکس زیر راست به چاپ: مهندس محمد کیوان - دکتر محمود افشار - اللهیار صالح -
نصرالله فلسفی - دکتر علی اکبر سیاسی - مهندس ناصح ناطق - دکتر عباس زریاب.
- صفحه ۴۵۸: ردیف نشسته چاپ به راست: کلنل شفیع زاده - دکتر کتابچی خان (برادر دکتر پل) -
محمود افشار - خانم مرتضی جورابچی زاده - عالیه - احمد صدر - اسدالله بهشتی - ملکراده.
ردیف ایستاده راست به چاپ: محمد مرتضی - مزید بختیاری - پسر صمصام السلطنه - مصطفی
صارم - حسن مقدم - مرتضی جورابچی زاده - بیوک قزوینی.
- صفحه ۴۶۰ - توضیح زیر دو عکس جابه‌جا چاپ شده است.

یادداشت

مجموعه‌ای از نامه‌ها که درین کتاب گرد آمده، یادگارهایی است که گردآورنده آن از میان انبوه نامه‌های دریافتی از دوستان، همعصران و معاشران خود اختیار و چاپ و نگاهبانی آنها را به من سفارش کرد و من مجموعه آنها را برای آنکه از میان نرود به کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران خواهم سپرد تا از تصاریف روزگار برکنار بماند.

گردآورنده از دوران اقامت در اروپا برای تحصیل با بسیاری از رجال و ادبای نامور کشور حشر و نشر داشت و میانشان نامه‌هایی نوشته می‌شد که اغلب متضمن نکاتی است سودمند برای تفحص در احوال هر یک از آنها به همین ملاحظه بعضی از آنها را در دوره چهارم مجله آینده و پیوست ترجمه فارسی کتاب «سیاست اروپا در ایران» به چاپ رسانید.

گردآورنده به مناسبت تدریس در رشته تاریخ دیپلماسی به نامه‌های بازمانده از اشخاص فرهنگی و اجتماعی اهمیت می‌گذارد و هر یک را برای تحقیق در علوم سیاسی و برای روشن شدن گوشه‌ای از تاریخ کشور مفید می‌داند و از دوره اول مجله آینده (۱۳۰۴) بخشی را به نشر چنین اسنادی اختصاص داده بود. از جمله تلگراف معروف سید ضیاءالدین طباطبائی به دکتر محمد مصدق والی فارس که در همان سال در مجله آینده چاپ شد - تنها وسیله استناد بدان در مجلس به هنگام مخالفت با اعتبارنامه سید ضیاء رئیس الوزرای کودتای ۱۲۹۹، و نیز در کتب تاریخی بوده است. مرحوم پدرم می‌گفت مرحوم دکتر محمد مصدق شخصاً آن تلگراف را برای نشر به ایشان داده بود.

گردآورنده در پنج شش سال پایان زندگانی در صدد آن برآمد نوشته‌های پراکنده خود را که در روزنامه‌ها و مجله‌های مختلف چاپ شده بود، و همچنین اوراق و اسناد گردآمده از دورانهای مجله نویسی، و خدمت دولتی و سفرهای متعدد - که بازمانده هفتاد سال می‌بود - بررسد و آنچه را ناماندنی است از میان ببرد، پس به تدریج چنین کاری را انجام می‌داد. دسته دسته جراید قدیمی و بریده‌های روزنامه‌ها و نوشته‌های گذشته و اوراق اداری و نامه‌های خویشان و دوستان را به شعله آتشی که در گوشه باغ فردوس برافروخته می‌شد می‌سپرد و آنها را نابود می‌کرد. می‌گفت آدمی در پایان زندگی باید کم‌تعلق باشد. البته می‌دانم بعضی از نامه‌ها را به بازماندگان نویسندگان نامه‌ها داد، مانند نامه‌های دکتر قاسم غنی به فرزندش سیروس غنی و دکتر یوسف میرایروانی به

(گفتار ادبی جلد دوم)

جلیل خان ثقفی برادر اعلم الدوله.

تقی خان قره گزولو برادر بهاءالملک و اعتماد [الدوله] است.

اما جاسوسی آنها در باره من به نفع من بود زیرا من جز کارهای فرهنگی کاری برای تقی زاده و رفقای او نمی کردم و به همین جهت هم پیش از اینکه به من اجازه رفتن به ایران از راه هند ندادند و نگذاشتند در امور سیاسی و مجلس شورا و غیره وارد شوم ضرری نفهمیدم به من زده باشند. من مطلبی ندارم که پنهان نگاه دارم. آنچه کرده ام می توانم با سربلندی بازگو نمایم. نوشتن و گفتن این مطالب که متکی به دلیل و شاهد هستند برای جواب گفتن به کسروی* و کسان دیگر که می پرسند چرا من بعد از مراجعت به ایران با تقی زاده، داور و بعضی دیگر همکاری سیاسی نکردم. مواعی در راهم بود و همکار صد در صد یکرنگ مانند خودم نمی دیدم.

□ ۶۲/۸/۲ - کارت مینورسکی باید پهلوی نامه قزوینی چاپ شود.

- نامه مفصل ممتاز السلطنه پهلوی نامه تقی زاده راجع به التیماتوم چاپ شود.

- کارت واسموس راجع به اخبار نامه آلمان ضمیمه نامه تقی زاده شود.

□ تقسیم دو جلد: کتاب مقالات و نامه ها.

جلد اول: مقالات سیاسی و تاریخی (مجله آینده + ایجاد و توقیف آن)

جلد دوم: نامه ها و بقیه مقالات ادبی، اجتماعی، بنیاد موقوفات، اقتصادی و گوناگون.

(a) توضیح آنکه در بخش اول کتاب دوم نامه ها و در بخش دوم بقیه مقالات چاپ می شود.

(b) ملحقات یا منضمات؟

(c) دیباچه کتاب اول مقالات: مقاله کامکار و مصاحبه.

(d) دیباچه کتاب دوم: اگر نامه ای از نامه ها مناسب باشد. یا اصلاً دیباچه نمی خواهد. یا

خودم یک صفحه دیباچه بنویسم در موضوع اینکه همه نامه ها و همه مقالات چاپ شد. بعضی

نامه ها مانند ناصرالملک، نخست وزیران امینی، دفتری برای نمونه.

- نامه های تقی زاده، مصدق، داور، قزوینی، جمالزاده... بیشترش چاپ شده بود بواسطه

معروفیت آنها که کسانی بسیاری مایل به خواندن آثار آنها هستند.

(e) بهتر است دیباچه خودم را خودم در باب مقالات و نامه ها بنویسم.

□ ۶۱/۲/۱ - نامه های رجال، نامه هایی که فتوکپی شده ولی اصل آنها باید به ایرج داده

شود یا در بایگانی خودم بماند که بعد از من به دست ایرج برسد.

- اصل نامه های مهم ۶۱/۶/۱۴.

□ ۶۲/۵/۲۷ - بایگانی قطعی - اصل نامه های مهم ولی غیر لازم برای کتاب نامه ها و

مقالات.

پایان یادداشت های مورد آورنده

* ظاهراً اشاره است به اینکه در چند مورد از نوشته های احمد کسروی درباره گردآورنده مطالبی آمده است.